

اخگر گداخته حکومت

تجربه دولت سازی شیعیان در عراق پساصدام

علی طاهر الحمود

ترجمه سید حسین مرکبی

شرکانه

۱۳۹۷

سرنشانه	حمود، علی طاهر، ۱۹۸۳ - م. Hammud, 'Ali Tahir
عنوان قرارداد	جمهره الحکم: شیعه العراق ... فارسی
عنوان و نام پدیدآور	اخگر گداخته حکومت: تجربه دولت سازی شیعیان در عراق پساصدام / علی طاهر الحمود؛ ترجمه سیدحسین مرکب
مشخصات نشر	اصفهان: آرما، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۲۱۶ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۶۷۹-۴۵-۵
وضعیت فهرست نویسی	فیبیا
یادداشت	کتابنامه: ص. ۲۲۷.
موضوع	شیعیان -- عراق -- تاریخ -- ۲۰۰۳ م.
موضوع	History -- Iraq -- Shiites -- ۲۰۰۳
موضوع	عراق -- سیاست و حکومت -- ۲۰۰۳ م.
موضوع	Politics and government -- Iraq -- ۲۰۰۳
شماره	مرکبی، سیدحسین، ۱۳۶۱ - مترجم
رده بندی ک	DSV۹/۷۵/ح۸ج۸۰۴۱۱۳۹۱
رده بندی دیویی	۹۵۶/۷۰۴۴۳
شماره کتابشناسی ملی	۵۲۳۵

اخگر گداخته حکومت

تجربه دولت سازی شیعیان در عراق پساصدام

علی طاهر الحمود

ترجمه سیدحسین مرکبی

ویرایش: راضیه حقیقت از «ویراستاران»

طراحی و صفحه آرایی: گروه فرهنگی هنری میسک

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۶۷۹-۴۵-۵

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه / نوبت چاپ: اول ۱۳۹۷ / قیمت ۴۵۰۰۰ تومان

کلیه حقوق محفوظ و مخصوص نشر آرما است.

تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن (به هر صورت از قبیل کاغذی، الکترونیکی و صوتی)

بدون اجازه ی مکتوب ناشر ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

© این کتاب یا رعایت قانون کپی رایت (copyright) منتشر شده و کلیه حقوق انتشار ترجمه ی فارسی آن در ایران متعلق به نشر آرما است.

فهرست

مقدمه: ترجم بر ترجمه فارسی/ ۹

مقدمه/ ۱۵

پیشینه تحقیق/ ۲۰

روش و مرئوعات نظری/ ۲۷

فصل اول: دولت مازنی چیست؟/ ۳۳

اول: معارف و تعاریف و رویکردها/ ۳۵

دوم: حکومت/ ۷

سوم: دولت سازی/ ۴

اقتصاد سیاسی و حکومت/ ۵۱

فصل دوم: ملت سازی چیست؟/ ۵۵

اول: ملت/ ۵۷

دوم: ملت سازی/ ۶۲

فصل سوم: شیعه و دیالکتیک دین و سیاست در سه قرن نخست/ ۷۱

اول: شیعه کیست؟/ ۷۳

دوم: شیعه و دین و سیاست در سه قرن نخست/ ۷۸

فصل چهارم: از قدرت تا حکومت، بازخوانی آیین نامه فقهی شیعه/ ۸۷

علامه نورالدین بن عبدالعالی کرکی/ ۹۲

شیخ محمد حسین نائینی/ ۹۳

سید روح الله خمینی/ ۹۶

سید محمد باقر صدر: ۱۰۲/

سید محمد محمد صادق صدر: ۱۰۶/

سید علی حسینی سیستانی: ۱۰۹/

فصل پنجم: عراق پس از ۲۰۰۳ و شاخص‌هایی در حوزه ساخت دولت -

ملت/ ۱۱۷

۱. قانون اساسی دائم و قانون‌گذاری/ ۱۲۳

۲. مشارکت سیاسی و نظام انتخاباتی/ ۱۳۱

۳. حق حاکمیت (مرزها، فصل هفتم منشور سازمان ملل، اشغال)/ ۱۳۳

۴. ایجاد سازمان‌های امنیتی/ ۱۳۵

۵. عدالت انتقالی و پرونده مصالحه/ ۱۳۷

۶. اقتصاد، خدمات/ ۱۴۱

۷. آموزش و برنامه‌های درسی/ ۱۴۹

۸. تعطیلات، مدارس، اماکن و فرهنگ/ ۱۶۰

۹. حقوق بشر، زنان و اقلیت‌ها/ ۱۶۵

۱۰. جامعه مدنی (رسمه‌ها و سازدها)/ ۱۷۶

فصل ششم: سیاست‌مداران شیعه و ساخت دولت - ملت/ ۱۷۹

فصل هفتم: روحانیون شیعه و ساخت دولت - ملت/ ۲۲۰

فصل هشتم: روشن‌فکران شیعه و ساخت دولت - ملت/ ۲۵۰

فصل نهم: نخبگان شیعه در عراق و ساخت دولت - ملت/ ۲۷۰

چکیده و ارزیابی/ ۳۰۹

منابع/ ۳۲۷

اسناد/ ۳۵۹

تصاویر/ ۳۹۳

نمایه/ ۴۱۷

با دستور درباره شیعیان عراق و ایران است. آیا وجود جنبه‌های مشترک عقیدتی در این دو کشور لزوماً خوانش‌های مشابه از نقش دین در دولت می‌انجامد؟ شیعیان عراق پس از سقوط نظام صدام در سال ۲۰۰۳ م وارد دوران تازه‌ای از بازتعریف هویت سیاسی و دینی‌شان شدند. بار جرد ایر که شیعیان بیش از ۶۰ درصد جامعه عراق را تشکیل می‌دهند، اما به لحاظ سیاسی در وضعیت اپوزیسیون قرار داشتند. یا به بیان دیگر از هنگام تأسیس عراق معاصر در سال ۱۹۱۰ م از نماینده شدن در حیات سیاسی محروم بودند و آن گونه که باید اجازه برگزاری جشن‌ها و رانمی یافتند و نمادهای فرهنگی‌شان در کتب درسی یا در مجموعه نمادهای حکومت به رسمیت شناخته نمی‌شد. قاعدتاً این به معنای عدم مشارکت مطلق شیعه در حیات اجتماعی نبود. چه، شیعیان به واسطه حجم جمعیتی‌شان با حضور در مناصب دین و میانی، مکان اصلی همه دستگاه‌های دولتی مثل ارتش، مناصب عمومی و حیات اقتصادی بودند، علیرغم آنکه در سطوح عالی تصمیم‌گیری نمایندگی شوند.

پس از سال ۲۰۰۳ م همه این معادلات وارونه شد. اسلام سیاسی شیعی وارداتی از خارج عراق، به سیاسی‌سازی هویت شیعیان عراق همت گماشت. تجربه دموکراتیک در عراق نوپا بود و اسلام سیاسی شیعی می‌خواست به سادگی رأی بیلورد و نیازمند تضمینی برای عدم بازگشت دوباره معادلاتی فرقه‌ای بود که شیعیان عراق را به شهروندان درجه دو تبدیل کرده بود.

شیعیان پس از سال ۲۰۰۳ م به صورت عمده در روندهای سیاسی نمایندگی شدند؛ اما در عین حال به معضلات واقعی نظری و فکری در تبیین هویت و عقایدشان برخوردند. همچنین بازی قطب‌های محورهای طائفه‌ای خاورمیانه یعنی ج.ا.ایران به عنوان نماینده محور شیعی و پادشاهی عربستان سعودی و ترکیه به عنوان نمایندگان محور سنی، عراق را به گردابی از جستجو درباره هویت گروه‌ها و در عین حال هویت ملی‌اش راند.

عراق به ا-اظ تاریخی در کنار ایران و ترکیه یکی از سه ستون منطقه بود. در ترکیه نژادگرایی سکولار با هویت سنی به ریاست آتاتورک شکل گرفت، در مقابل نیز نژادگرایی سکولار شیعی در ایران به ریاست رضاشاه به وجود آمد و در عراق نیز موقعیت مشابهی در قالب نژادگرایی سمری به دست حزب بعث سربرآورد.

یکی از سؤالات امروز آن است که: پس از ظهور اسلام نژادگرا با هویت شیعه در ایران بعد از انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷ و هم‌چنین اسلام نژادگرا با هویت سنی در ترکیه که امروز توسط اردوغان رهبری می‌شود، آیا می‌توان انتظار داشت اسلامی سیاسی با هویت نژادی در عراق شکل بگیرد؟ رویکرد این هویت چیست؟ و جایگاه شیعه در شکل‌دهی به هویت ملی تازه عراق کدام است؟ شیعیان عراق چه جایگاهی در میان هویت ملی، هویت نژادی و هویت مذهبی‌شان جمع خواهند کرد؟ موضع دینی نجف در معادله حکومت و نبرد هویت‌ها در عراق چیست؟

مفتخرم این کتاب را به خواننده ایرانی علاقه‌مند به پرسش‌های فوق، تقدیم کنم. امیدوارم این کتاب پاسخگوی این سؤالات باشد. چنان‌که امیدوارم این پژوهش‌ها در استحکام بخشی به اسلام و ثبات بخشی به منطقه مان مؤثر بیافتد؛ منطقه‌ای که در دهه‌های گذشته گرفتار و دردمند از نبرد هویت‌ها و گرفته شدن جان بی‌گناهان و هدررفت منابع بوده است.

نگاهی دقیق‌تر به عراق از درون، نشان می‌دهد شیعیان این کشور از تجربه معاصر

ایران دور نیستند و به ما اطمینان می‌بخشد که تجربه ایرانی ساخت دولت - ملت می‌تواند بسیار برای این مردمان خواهان زندگی برخوردار از آزادی و کرامت، پربار باشد. از نشر آرما و دوست عزیزم محسن حسام مظاهری برای انتخاب این کتاب متشکرم. همچنین از مترجم کتاب، سیدحسین مرکبی برای ترجمه دلپذیرش تشکر می‌کنم. امیدوارم این کتاب مورد اقبال پژوهشگران، علاقه‌مندان و تصمیم‌سازان ایران واقع شود.

د. علی طاهر حمود

بغداد - آوریل ۲۰۱۸ م

www.ketab.ir